A wartburgi vár titka

Lackfi János

Epizód Luther Márton életéből – animációs forgatókönyv

(Madarak röpdösnek a levegőben, odalenn feltűnik, térképpé áll össze a föld, süllyedünk lefelé, a madarak össze-vissza cikáznak, ráközelítünk Luther wartburgi lakótornyára, melynek lépcsőit felvonták. Majd a falakon belül találjuk magunkat, Luther hosszú hajjal, megnövekedett bajusszal (mint Cranach Junker Jörg című képén) alszik, álmának madarai röpdösnek körötte. A sarokban egyszerre ott terem a Csuklyás, akinek arcát végig nem látjuk.)

Csuklyás
György lovagot keresem, jelen van-e vajon?

Luther
(Felriad, a padlón heverő kardjához kap.)
Ki keresi?

Csuklyás
Akire nem számított.

Luther
Hogy jöttél be ide, derék uraság? A kettős lépcsőt éjszakára felvonják, s akkor még a madár is csak pecsétes passzussal röppenhet ablakomra!

Csuklyás
Meredekebb falakat is megmásztam már, hogy pár szívet keresztülszúrjak...

Luther
Ne közelíts, ha kedves az életed! *(Felvenné kardját, de az idegen odébb üti a padlón. Luther elhasal, ruhája kebléből egy héber és egy latin Biblia pottyan ki.)*

Csuklyás
Hopp, micsoda titkos fegyverek, most aztán védtelen maradtál, lovag úr. *(A penge hegyét Luther torkához illeszti.)* No, kelj fel szépen, igazán méltatlan, hogy egy ilyen tekintélyes uraság padlón kússzon előttem.

Luther
Mit akarsz? Nincsen semmi pénzem!

Csuklyás
Ami nekem kell, nálad van, a pénz most nem érdekes.

Luther
Rossz helyen jársz, jóember. Itt aztán semmi sincsen, még a nap is épp csak beszűrődik az ablakon. *(Az ökörszemablakokat látjuk, melyeket hártya borít, csak a táj homályos körvonalai tetszenek át rajta.)*

Csuklyás
Mostoha sorsod van, többet érdemelsz. Innen aligha látni messzire!

Luther
Hoz nekem benső lámpást az Úr!

Csuklyás
Jihhahaha, majd éppen ilyen odúba jön lakni az a magasságos teremtő Úristen?

Luther
Ha egy betlehemi istállóban meg tudott szállni, csak megfér itt is. Ott van ő a szív mélyén, amely igazán keresi.

Csuklyás
Keresd, lovag úr, ameddig jól esik. Abból baj nem lehet... Hacsak át nem döföm itt a szívedet *(Hirtelen mozdulatot tesz a karddal.)*, és akkor bizony átdöföm az Istent is.

Luther
Ki a csuda küldött ide? A császár? A pápa?

Csuklyás
Túl sokat hiszel magadról. Nemigen törődnek azok már veled. Én meg különben is a magam ura vagyok, jövök-megyek, ahogy nekem tetszik.

Luther
Mit akarsz éppen tőlem?

Csuklyás
(Közel tartja a mécsest Luther arcához.) Nocsak, hol az a tonzúra? Egészen kinőtt már a hajad, no meg a kackiás bajszod is... Nem vagy már csigaképű barát... Csúf is lenne az egy lovagnak, igaz, György uram? Akarom mondani, Márton testvér...

Luther
Nem tudom, miről beszélsz.

Csuklyás
Híreket hoztam Wormsból. Hű, az aztán a felbolydult méhkas. Mit fizetsz érte?

Luther
Nincs pénzem, mondtam már.

Csuklyás
Azért még megegyezhetünk.

Luther
Álmos vagyok, dolgoztam álltó nap.

Csuklyás
Azt beszélik, a császár megszabadult tőled, egyesek látták átszúrt testedet egy bányaüreg mélyén.

Luther
Ha meghaltam, akkor minek jöttél hozzám?

Csuklyás
Megint mások erősködnek, hogy hajóra szálltál a rejtélyes Újvilág felé, és maga a pápa tömte meg aranyakkal a tarisznyádat, csak hogy békét hagyj neki.

Luther
Akkor miért nem szálltál hajóra te is?

Csuklyás
A császár neheztel Rómára, mert Leó pápa egy követ fúj ellenségeivel, a franciákkal. Közben persze őt is hitegeti. A kémek jelentik, hogy Leó pápa „Károly gyereknek, buta fiúnak” nevezi, és nevet rajta csak. „Az a császárkölök azt se tudja, merre van jobbra, merre balra, még az illemhelyre vezető utat is tőlem kérdezteti alázatos levélben. Én pedig felelek neki atyai jóságomban, és áldásomat adom minden útjára, különben moccanni se tudna.” Így aztán Károly megmérgelődött, és megmutatta, milyen erőskezű uraság. Rajtad kezdte, Márton testvér, kiadta ellened a parancsot.

Luther
De hisz azt az egész birodalmi gyűlésnek meg kell vitatnia, úgy törvényes!

Csuklyás
Törvény, törvény... Még mindig az egyetemen hiszed magad? Egy dühös császári szó erősebb száz törvénynél. A gyűlésben felolvasták a császári rendeletet, az uraságok nem sokat morogtak, jóvá kellett hagyniuk. Wormsból amúgy is a legtöbben hazaszállingóztak, nagy a zsúfoltság, a drágaság, valami kórság is felütötte fejét a nép közt, hullottak, mint a legyek. Némely dúsgazdagoknak meg méreg keveredett az ételébe, kincsük, marhájuk hirtelen mind a császárra szállt. Érdekel a passzus, amit kiadtak ellened? *(Pecsétes papírköteget húz elő ruhája alól.)*

Luther
(mohón) Hát persze!

Csuklyás
No, úgy látszik, mégse lovag vagy te. Azok aligha csüggenek így a betűn.

Luther
(Kitépi Csuklyás kezéből a papírt, olvas, röpdösnek a mondatok, mint madarak. A Csuklyás a válla fölül bele-belekárog.)
Luther átkozott tanítása bűzös pocsolyává gyülemlett össze...

Csuklyás
Önkényes és szabados életet prédikál...

Luther
A törvényeket lábbal tiporja, állatias viselkedésre bátorít...

Csuklyás
A házasság megbonthatatlan kötelékét gyalázatosan bemocskolja...

Luther
Zendülést, meghasonlást, háborút, öldöklést, rablást és gyújtogatást szít...

Csuklyás
Jó népünket arra buzdítja, hogy kezét szent papjai vérében mossa meg...

Luther
Felségsértésért járó büntetés terhe mellett megtiltatik, hogy a szentegyház kebeléből kiátkozott, nevezett Luthernek szállást, eledelt, italt nyújtson, őt bármi egyéb módon támogassa...

Csuklyás
Ki ezen gonosztevő kézre kerítésében segédkezik, üdvös tettet hajt végre, bőkezű jutalomban részesül...

Luther
Nevezett elfajzott prédikátor követői pedig a törvény erejénél fogva ingó és ingatlan javaik elkobzásával, hűbérek, kegyek és szabadságjogok megvonásával büntettessenek…

Csuklyás
Mit szólna ehhez vajon Wartburg kapitánya, Hans von Berlepsch?

Luther
Miért nem hozzá mentél üzletelni?

Csuklyás
Mert veled van dolgom, Luther Márton testvér.

Luther
Eridj a pokolba! *(Földhöz vágja a rendeletet.)*

Csuklyás
Odakünn zajlik az élet. Mindennemű falragasz, fametszet, ábrázolat, versezet költése, írása, nyomtatása, festése, sokszorozása, árusítása, titkos vagy nyílt áruba bocsátása, megvétele, birtoklása szigorú püspöki ellenőrzés és tilalom alá vettetik.

Luther
És mi a foganatja az efféléknek?

Csuklyás
A nagy semmi… A császár a Németalföldön vitézkedik, ágyban és csatatéren egyaránt. Fütyül Németországra… A nyomdák meg tömegével ontják a kiáltványokat, brosúrákat, balladákat, szatírákat, a mocskos és szende iratokat. *(Mintha egy marék falevelet vágna Lutherhez, azok pedig szállingóznak a levegőben, majd szárnyra kapnak.)*

Luther
Lerázni Róma igáját… Elég a hájas, sörfőző papokból… Vessünk véget a harácsolásnak… Közel a világvége, imádkozzatok… Vér folyik majd a folyókban… Csupa bolondság!

Csuklyás
Tudod, még mit hírelnek az álnok nyelvek? Hogy maga az ördög az apád… Nemesúr képében körbelegyeskedte anyádat, s te voltaképpen fattyú vagy…

LUTHER
Megállj, te utolsó, csak lenne kardom!

CSUKLYÁS
(Odadobja neki a kardját.) No, nesze, ha ekkora vitéz vagy, sárkányölő Márton György lovag!

(Ettől fogva párbajoznak végig.)

LUTHER
Lássuk, ki a legény a gáton!

CSUKLYÁS
Nem te mondtad, hogy minden harc hiábavaló, és hogy az ágyúk is a Sátán gépei?

LUTHER
Ha anyám becsületébe gázolnak, nem ismerek irgalmat... Bárki vagy is, lovag, megtépázom az irhádat...

(Kardoznak tovább.)

CSUKLYÁS
Én ki vagyok? Hát te ki vagy, Luther testvér?

LUTHER
Szorgalmas ember. A szent Bibliát írom át ékes német nyelvre.

CSUKLYÁS
Hahaha, talán külön Istene létezik a németeknek?

LUTHER
Egy az Isten, ne tréfálkozz!

CSUKLYÁS
Aha, akkor lusta vagy, nem tudsz elég jól latinul s görögül...

Luther
Dicsekvésnek ne tűnjön, mestere vagyok e két nyelvnek… Nem én mondom, hanem az okleveleim!

Csuklyás
Akkor meg mi az ördögöt vesződöl evvel a babramunkával?

Luther
Mások javára, nem magamnak!

Csuklyás
Talán mindenkinél okosabb vagy?

(Kardoznak tovább.)

Luther
Nem, dehogy, de van annyi sütnivalóm, amennyi ehhez kell. A Szentlélek pedig megsegél!

Csuklyás
Hihi, Szentlélek… Szerintem te rég otthagytad a Szentlelket a pápistáknak, az Atyával és a Fiúval együtt.

Luther
Az ördög vigyen el, te kötözködő fajankó!

Csuklyás
Az ördög engem bajosan vihet el…

Luther
Mit nehezíted a dolgomat? Eredj utadra!

(Kardoznak tovább.)

Csuklyás
Luther testvér, nem félsz egy kicsit?

Luther
Az ördögtől sem!

Csuklyás
Hát a szenteltvíztől? A pápától, akivel szembeszállsz? A szenthagyománytól? Ezerötszáz év jámbor egyházfiaitól?

Luther
Sem Isten, sem pápa nem vagyok, csak nyomorult ember, aki szeretni próbálom az Urat!

Csuklyás
De ha a törvénnyel szembeszegülsz, kárhozat fia leszel!

Luther
Az az Isten, akit én ismerek, nem halált hirdet, hanem életet... Nesze neked!

(Nagy erővel nekitámad, kiüti kezéből a kardot, a Csuklyás azonban felkap egy zsák mogyorót, nekilódítja, Luther kardja felhasítja a szövetet, a mogyorók pedig, mint a lövedékek, pattognak a szobában, fel a plafonig, egy sarokba üldözve Luthert, aki alig győzi védeni magát.)

Csuklyás
Nem sokáig húzod itt, rejtekedben, nem bírod a bezártságot! Izgága fickó vagy, nem férsz a bőrödbe, lenn kószálsz napra nap. Láttalak a wittenbergi piacon...

Luther
Tartom magam az utasításokhoz, játszom a nemesembert. Ahogy tanítottak. Simogatom a szakállam, a kardmarkolaton tartom a kezem, és aki megtaszít, azzal fenyegetem, hogy miszlikre szabdalom. Még egy-két cselédlány pofiját is megcsipdestem... A látszat kedvéért. Így mondták, így teszem. Vigyázok magamra.

Csuklyás
Áhá, de ha könyvet látsz, nem bírsz magadba, kapsz utána rögtön. Láttál te már nemesembert olvasni? Ne nevettess!

Luther
Még vadászni is elmentem, hogy úrnak tettessem magam.

Csuklyás
Az ám, csakhogy a köpenyed alá rejtetted az űzött nyulat. Micsoda vérszomjas egy vadász! De a kutyák eszén nem jártál túl, széttépték a kis védencedet!

Luther
(Elréved, egészen leereszti kardját.) A magam példáját láttam benne, amint vérszomjas dominikánusok uszulnak a nyomomon.

Csuklyás
Be is fűtenek neked, amint tehetik, fűszeres pecsenye lesz belőled, mint abból a nyúlból.

(Felkapja a kardját, rátámad Lutherre. Kardoznak tovább.)

Luther
Csak megoltalmaz az Úristen, aki minden hajunk szálát számon tartja.

Csuklyás
Ez a vigasza minden halálra szánt nyomorultnak. Aztán csak felkötik őket, olyan szépen fityegnek a szélben, mintha az öreg Halál fülönfüggői lennének.

Luther
Ha függni kell, hát függni kell. Bátor az én szívem.

Csuklyás
Azért csak elszöknél a csehek országába...

(Kardoznak tovább.)

Luther
Nem megyek én oda, ők már nem a mennyei jót keresik, hanem a maguk javát. Túl nagy hatalmat kaptak a lázongók, újabb fejedelem lesz belőlük is.

Csuklyás
És te nem akarnál fejedelmi trónon ülni? Összekürtölöd a rajongóidat, kardot adsz a kezükbe, aztán aló mars, tiéd lesz fél Németföld!

Luther
Ki kardot ragad, kard által vész.

Csuklyás
Nem ragadtál magad is kardot ellenem?

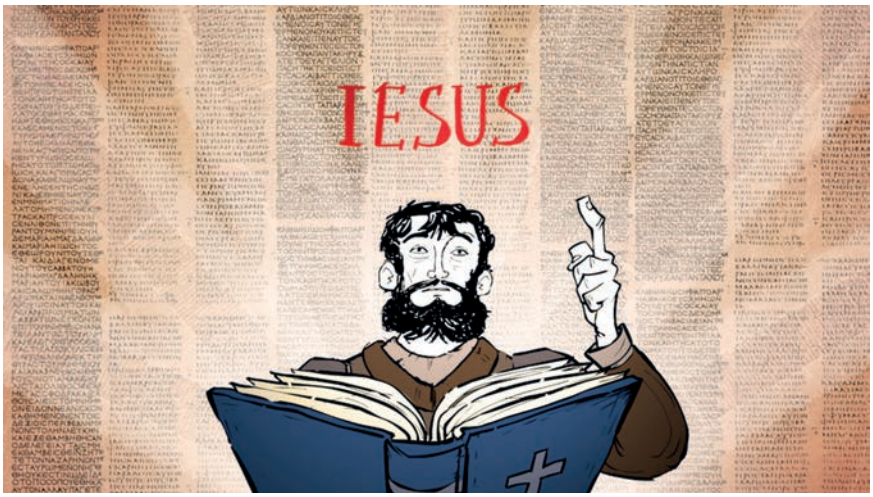

Luther
Anyám becsületére törtél, őt védelmeztem.

Csuklyás
Nagy harcos vagy, szavakkal hadakozol. Pedig a szó elszáll... Alighogy kibukik a szájadon, már semmivé foszlott. A papír pedig... *(A gyertyalángba tart egy teleírt árkust, az fellobban. Luther odacsap kardjával, a papír lehull és kialszik. Az idegen lovag hirtelen odébb röppen, a gerendán üldögél már.)*

Luther
Mit tudsz te a betűről! A lélek mélyéről úgy törnek elő, mint a kút vize. A szó csupa tűz, fény és élet! Az Úr igéjét, az Újtestámentumot fordítom.

Csuklyás
Ki fogja majd azt olvasni? A parasztok? Mind írástudatlan. A nemesek? Azok csak mulatoznak. A klerikusok? Azok úgyis tudnak latinul. Ennyi erővel borsót is dobálhatnál át a kulcslukon. Az sem kisebb művészet. És nem is haszontalanabb.

Luther
Az Ige mindenkié! És hirdetni fogják, utcákon, tereken, mindenütt, még a tetőkön is!

Csuklyás
Hiszen kisebb gondjuk is nagyobb, dézsma, úrbér, adó, jégverés, csaló kalmárok, rablók. Ki figyel a te Urad szavára ilyen hangzavarban?

Luther
Ha úgy hangzik fel, mint a gyerek szava, az anya szava, a piacra járó közemberek beszéde, akkor mind felkapják a fejüket, és megértik. Egyik ember tanítja majd a másikát. Aki nem érti a betűt, annak felolvassák. Meglátod, komám, terjed a szó szájról szájra, mert a szomjazó lelkek epednek a forrásvízért!

(A Biblia kinyílik és felemelkedik, madárként csapdos a szárnyával, sorok, betűk, igék csapnak fel belőle, mint madarak. Szana-

szét szállnak a vidéken, piacokon, templomokban, műhelyekben, kocsmákban, vándorprédikátorok száján. Visszhangozva ismétli ezeket sok-sok hangon a nép.)

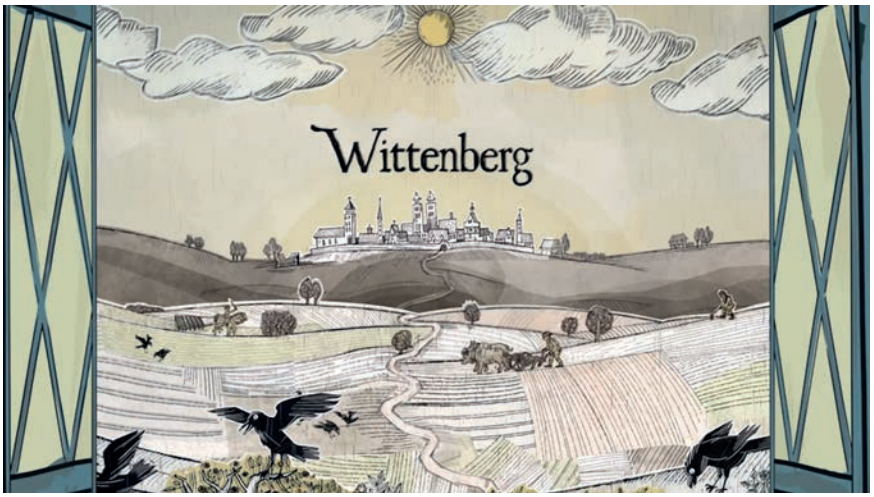

A Biblia hangja
(visszhangozva)
Ha meg nem tértek és olyanok nem lesztek, mint a kis gyermekek, semmiképpen nem mentek be a mennyeknek országába...
Nem vagyok méltó, hogy az én hajlékomba jöjj, hanem csak szólj egy szót, és megygyógyul az én szolgám...
Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek...
Szeressétek egymást, amiképpen én szerettelek titeket...

Csuklyás
Hahahaha, álmodozó. Közben barátaid fegyvert gyűjtenek, ellenségeid fegyvert gyűjtenek. Barátaid nem is a te barátaid, ellenségeidet sem érdekled. Az Úr szolgálata meg végképp nem érdekel itt senkit... Csak a csihipuhi. A pénz, a hatalom, meg ez, meg az. Élükre állsz kardoddal vagy megpróbálod szép szavakkal kiszúrni a szemüket?

Luther
Téged mindenesetre még kettőbe hasíthatlak, ki az ördög vagy, hogy nem tágítasz tőlem?
(Kiüti a kardot a Csuklyás kezéből.)

Csuklyás
Most aztán fején találtad a szöget. És nem tágítok, bármit csinálsz is, visszatérek. Leghűségesebb társad leszek. Visszajövök, amikor már mindenki magára hagyott...

(Luther nekitámad, a Csuklás puszta kézzel kipöcköli kezéből a kardot. Luther megdühödik, és hozzávágja a tintatartót. A Csuklyás elillan, néhány madár csapdos utána. a falra folyt tinta fenyegetőző császárt, pápát formáz, majd ördögfejet.)

Lackfi János (születési neve: Oláh János; 1971) többek között József Attila-díjas, Prima Primissima- és Quasimodo-díjas magyar költő, író, műfordító, tanár, *Nyugat*-kutató, dramaturg, fotós. Az ELTE BTK magyar–francia szakán szerzett diplomát 1996-ban, majd az ELTE-n a Magyar Irodalomtörténet Tanszéken doktorált. 1994-ben a JPTE Francia Tanszékén tartott kurzust a belga irodalomról. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Francia Tanszékén dolgozott, és a kreatívírás-program egyik vezető oktatója volt. Húsznál több kötete s még több fordítása jelent meg.